

ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ НА KEYCONET ЗА УКРЕПВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ В ПОЛИТИКАТА И ПРАКТИКАТА

РЕЗЮМЕ

УВОД

Европейската референтна рамка за ключови компетенции е дефинирана в Препоръката относно ключовите компетенции за учене през целия живот¹, приета от Съвета и Европейския парламент през декември 2006. Рамката идентифицира осем ключови компетенции и различни преносими умения – които съчетават знания, умения и нагласи – необходими за усъвършенстване на личностното развитие, активното гражданство, социалното включване и пригодността за трудова заетост през 21 век.

Рамката за ключови компетенции акцентира върху прилагането на знания в реални ситуации от живота и в това си естество се различава от «традиционните» подходи, базирани на съдържанието, където предметите се преподават и оценяват независимо един от друг. Подобни големи промени в клас изискват всеобхватни и съгласувани политики на национално, регионално, местно и училищно ниво; инвестиции в човешки и материални ресурси и поддръжка; и време за учителите, в което да променят нагласите си и да разработят нови педагогически подходи и практики. Европейската комисия играе специална роля за подпомагането на процеса на промяна и насърчаването на международното партньорско обучение.

Европейската мрежа за политика в областта на ключовите компетенции в училищното образование (KeyCoNet) е създадена през 2012 година. Нейната задача е да анализира и очертае възникващите

стратегии за осъществяването на ключови компетенции в сферата на европейското образование и да разработи, съобразени с потребностите на различните страни, препоръки за укрепване на политиката и практиката. Това е резюмето на доклада с окончателните препоръки на KeyCoNet. Той се основава на данни, събрани чрез литературни обзори, казуси, партньорски обучения, консултации с национални експерти и международно онлайн обществено допитване за обратна връзка от заинтересованите страни в областта на образованието.

Докладът предоставя кратко резюме на подхода за ключовите компетенции и неговите последици за преподаването, ученето и оценяването. Докладът представя най-новите политики и приложенията им. Той дава препоръки за задълбочаването и поддържането на образованието, насочено към придобиване на умения, там където вече е постигнат значителен напредък и за съобразяването на реформите за ключови компетенции с националните и местни особености. Също така са включени препоръки и на европейско равнище.

Автори: Janet Looney, Alain Michel (Европейски институт за образование и социална политика)

Редактор: Caroline Kearney (European Schoolnet)

Издател: European Schoolnet, Rue de Trèves 61, B-1040 Брюксел

www.europeanschoolnet.org

Публикувано: Ноември 2014

Тази публикация е лицензирана под Криейтив Комънс Признание-Споделяне на споделеното 3.0 Нелокализиран лиценз (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>)

¹ Препоръка на Европейския парламент и Съвета от 18 декември 2006 относно ключовите компетенции за учене през целия живот (2006/962/EO), Официален вестник на Европейския съюз, 30.12.2006.

ПОЛИТИЧЕСКИ РАМКИ

Въпреки че нито една държава не е преминала напълно към образование, насочено към придобиване на умения, няколко от страните партньори на KeyCoNet са постигнали значителен напредък. Тези стратегии включват:

- **Правни рамки за ключови компетенции** – Законодателството и специалните постановления/нареждания могат да подсилят добра видимост на ключовите компетенции и да помогнат за изясняването на правителствените приоритети относно образованието.
- **Нови учебни рамки за компетенции** – Повечето страни са заложили ключовите компетенции в междупредметна рамка, докато други са добавили компетенциите към конкретни области в съществуващите учебни програми. Различните подходи отразяват преобладаващите политически идеи за образованието, както и дългогодишните образователни традиции.
- **Нови и иновативни партньорства, пилотни проекти** – Националните министерства, частните фондации, асоциациите и сдруженията с нестопанска цел са започнали поредица от новаторски проекти и инициативи за тестване на новите методи за преподаване и оценяване в една или повече области на ключовите компетенции. В няколко случая, сътрудничеството със заинтересованите страни в рамките на и извън образователната система е било изключително важно за преподаването на умения.
- **Специализирано финансиране** – Целевото финансиране на нови проекти, на професионалното развитие на учителите, както и на необходимите материални ресурси, е ключов фактор за успеха на тези инициативи. Европейският социален

фонд подкрепя развитието на инициативи за ключови компетенции в няколко страни. Липсата на достатъчно финансиране е посочена като основна пречка за постигане на промяна.

- **Изграждане на капацитет** – Професионалното развитие е абсолютно задължително за учителите, желаещи да прилагат нови практики за преподаване и оценяване. Централизираните насоки, инструментите и образците са още един начин за подпомагане на учителите при промяна на педагогическата им практика. Учителите са имали полза от обратната връзка за практиката им. Училищните лидери и инспекторите също са имали полза от съответното професионално развитие.
- **Мониторинг и оценка на нови инициативи** – Всяка една от инициативите в проучванията на KeyCoNet включва оценка на изпълнението и оказаното влияние. За поддържане на инициативите и осигуряване на финансиране е важно да има доказателства за тяхното положително въздействие върху преподаването и ученето.

Проучванията на KeyCoNet и международното онлайн обществено допитване подчертават значението на тези стратегии за въвеждането на учебни програми за ключови компетенции. Те подчертават и важността от ефективно училищно лидерство. Училищните ръководства, които могат да се считат за успешни в този контекст, са разпространили целите на реформите за ключови компетенции и са подчертали важността им за учебните планове. Те също така са създали директни контакти с бизнес и културните общности. Учителите са участвали във всеки етап от процеса на промяна и са имали възможности за обучение и обмен на опит.

ОНЛАЙН ОБЩЕСТВЕНО ДОПИТВАНЕ НА KEYCONET

ПРОФИЛ НА
УЧАСТНИЦИТЕ

56 15 участници от 29 страни, сред които:

Тъй като представителната извадка в това допитване не е случайна, пристрастието на участниците трябва да бъде взето под внимание. Също така трябва да се отбележи, че броят на участниците не е разпределен равномерно по страни.

НАПРЕДЪК В ДЕФИНИРАНЕТО И ИНТЕГРИРАНЕТО НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ В НАЦИОНАЛНИТЕ УЧЕБНИ ПРОГРАМИ

НЕОБХОДИМО Е ПОДОБРИЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ОБЩУВАНЕТО

РЕЗУЛТАТИ ОТ МЕЖДУНАРОДНОТО ОНЛАЙН ОБЩЕСТВЕНО ДОПИТВАНЕ

Повече от 5600 участници от 29 страни² взеха участие в международното онлайн обществено допитване, включително 3451 учители, 468 директори, 768 ученици, 652 родители и 276 други заинтересовани лица (в това число представители от различни министерства, университети, центрове за обучение на учители, инспекторати, неправителствени организации и т.н.). Тъй като представителната извадка в това допитване не е случайна, пристрастието на участниците трябва да бъде взето под внимание. Също така, трябва да се отбележи, че броят на участниците не е разпределен равномерно по страни и има значително повече представители от следните държави - Румъния, Испания, Португалия, Полша и Франция.

Независимо от това, отговорите очертават редица гледни точки на заинтересованите страни и осигуряват важен принос за политиката и практиката.

Мнозинството учители и директори (на всички равнища и в повечето страни) са съгласни, че ключовите компетенции са дефинирани и интегрирани в националната им учебна програма и ръководството за нейното приложение. И директорите, и учителите посочват, че са предприели стратегически подход за внедряване на ключовите компетенции в учебната програма, включително професионалното развитие на учителите (58%), на ключовите компетенции в учебните планове за развитие (50%) и обучението по ИКТ (50%).

Има положителни промени в класната стая. Запитаните ученици посочват, че преподаването, което включва отворени дискусии (65%), проектни дейности (63%), учене чрез игра (48%) и други иновативни методи им е било от полза да придобият ключови компетенции. Според 59% от учениците, всичките им учители са оценили ключовите им компетенции. 38% заявяват, че само някои от учителите им са оценили ключовите им компетенции.

ПРЕПОРЪКИ

Проучванията и международното онлайн обществено допитване също очертават области, в които може да се направи още, за да се насърчи прилагането на ключови компетенции. Препоръките, представени по-долу, предлагат начини, по които политиките и заинтересованите страни от училищата могат да продължат реформите за ключови компетенции.

Страните са на много различни етапи по отношение на интегрирането на ключовите компетенции в учебните програми, участието на заинтересовани страни, и инвестирането в подготовката на учителите и в училищния капацитет. Изпълнението зависи от фактори като текущи политически приоритети, ограничение на ресурсите, исторически и институционален контекст. Отделните училища процедурат по различни начини. Изложените тук препоръки отчитат разнообразието от ситуации и вариращите темпове на прогрес в различните страни, региони и училища. Те засягат най-напред националните/регионалните нива и училищата, където вече е постигнат значителен напредък при въвеждането на ключовите компетенции, но е необходимо да се направи още, за да се задълбочат и поддържат тези реформи. Вторият набор препоръки засяга предизвикателствата за определяне на мащаба на реформите и е от особено значение за образователните системи и/или училищата на по-ранен етап на развитие.

И двата набора препоръки са подходящи за всички страни/региони и училища. Няма нито една страна, която да е постигнала реална устойчивост на тези относително нови промени в политиката, нито пък може да се каже, че има страна, която да е внедрила новите политики във всички сфери от учебния план и на всички училищни нива. Препоръките за всички нива (страни/региони и училища) се базират на общи принципи, които могат да бъдат адаптирани (а не имитирани) към различните ситуации.

Последният набор от препоръки идентифицира европейските стратегии в подкрепа на текущите реформи за ключови компетенции.

Участниците в допитването, също така, отбелязват и някои текущи предизвикателства. Повечето посочват необходимостта от по-добро сътрудничество в рамките на и извън училищата (само 36% от учителите вярват, че сътрудничеството и мрежовите дейности са били използвани като средство за професионално развитие; 18% от учителите посочват, че училището им е включило широката общественост, за да улесни прилагането на ключовите компетенции). Учителите и родителите в еднаква степен искат да подобрят сътрудничеството между училищата и семействата. Те заявяват ясно интереса си към подобряване на отношенията с бизнес- и обществените лидери.

Има още какво да се подобри в общуването и комуникацията на идеи. 65% от учениците споделят, че техните учители са им обяснили целите и предназначенията на ключовите компетенции, така че само на една малка част не им е било обяснено. Само 21% от родителите посочват, че са участвали в дискусии за ключовите компетенции в образованието.

ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА РЕФОРМИТЕ

Държавите са въвели нови политики и учебни програми и са подкрепили иновативните пилотни инициативи за тестване на новите подходи за преподаване, учене и оценяване. Сега е важно да се разработят стратегии за задълбочаване и поддържане на реформите на политическо и училищно ниво.

На **ПОЛИТИЧЕСКО НИВО** е желателно националните/регионалните политики да:

- **Доизяснят целите и да задълбочат реформата в учебните програми** – Някои заинтересовани страни посочват нуждата от по-точна терминология (свързана с ключовите компетенции) и от по-ясни общи цели на учебната програма и помощните материали. Очакванията за придобиване и развиване на ключови компетенции трябва да са ясни и съобразени със съответното равнище/възраст на учащите.

В някои случаи, акцентът е бил върху представянето на ключовите компетенции чрез извънкласни дейности, а не като част от основната учебна програма. Политиките ще трябва да обмислят стратегически подходи за системна промяна. Учебните програми трябва да бъдат достатъчно гъвкави, за да включват и други умения, които в момента не са заложили в Европейската рамка. Бъдещите учебни реформи трябва да се съсредоточат върху обучителните приоритети, за да се даде време за потапяне в подхода, насочен към придобиване на умения.

- **Разработят рамки за съгласувано оценяване** – Необходими са нови инструменти и критерии, които да помогнат на учителите при оценяването на компетенциите – както в текущото, така и в обобщаващото оценяване. Текущото оценяване в клас включва по-задълбочен анализ и разширени диалози, самооценяване и оценяване от/на партньора, както и обратна връзка и насоки за подобрение. Иновативните подходи за обобщено оценяване, като например оценяване на подготвено портфолио или ИКТ оценяване, дават възможност на учениците да демонстрират сложни умения и мисловни процеси. Многобройните измервания на училищните и ученическите постижения с течение на времето осигуряват по-добър поглед върху цялостното представяне.

Общите рамки за оценяване включват също така училищно самооценяване и проверки. Въпреки че не всички държави имат изискване училищата да се самооценяват, този подход може да е от полза за наблюдението и коригирането в прилагането на реформите за ключови компетенции. Инспекторати по образованието има в много страни. Обучението за инспектори е необходимо, за да се гарантира, че тяхното оценяване е правомерно и че те могат да помагат за изпълнението на ключовите компетенции в училищата.

² Австрия, Белгия, България, Хърватска, Кипър, Чехия, Дания, Естония, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Ирландия, Италия, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Холандия, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Испания, Швеция, Великобритания.

- **Подкрепят учителите** – Тъй като учителите са тези, които изиграват най-съществената роля за осъществяването на ключовите компетенции, ресурсите за тяхното непрекъснато професионално развитие трябва да бъдат от първостепенна важност. Учителите трябва да участват във формулировката, мониторинга и оценяването на текущите политики и реформи в учебната програма.

Педагогическото образование трябва да бъде реформирано, за да съответства на образованието за ключови компетенции, но поради най-различни причини засега реформите изостават. Това трябва да е приоритет в усилията на страните да задълбочат и поддържат реформите за ключови компетенции.

Тъй като технологиите играят все по-голяма роля в образованието, обученията за учители, свързани с интегрирането на ИКТ, трябва да обърнат детайлно внимание както на техническите, така и на педагогическите аспекти.

- **Осигуряват възможности за мрежови дейности и сътрудничество** – В традиционната училищна организация учителите често са изолирани в своите класни стаи и имат твърде малко възможности за обмен на идеи и опит. Учителските мрежи, независимо дали са онлайн или лице в лице, могат да подкрепят взаимното обучение и да стимулират иновациите.

Благодарение на сътрудничеството със заинтересованите страни извън училищната система, преподаването и ученето отразяват предизвикателствата от „истинския свят“ и обединяват формалното, неформалното учене и самостоятелната подготовка. Сътрудничеството с учениците също е важно.

- **Усилват политическата подкрепа** – Стратегиите за усилване на политическата подкрепа могат да включват по-широка поддръжка от заинтересованите страни, в това число родителите, бизнес- и културните среди и учителските съюзи. Доказателствата за влиянието на ключовите компетенции върху ученето ще са важни за поддръжката на политическата подкрепа.
- **Инвестират стратегически** – Реформите за ключови компетенции предполагат значителни инвестиции в човешки и материални ресурси. Обучението на основния персонал, който след това да споделя своя опит с други колеги, представлява умело използване на ресурсите, и също така води до подобрене в знанията на основния персонал.

Обновяването и евентуалното преустройство на училищния инвентар предполагат значителен разход и ще трябва да се предвидят в дългосрочен план. Макар че училищата постоянно се стремят да отговарят на нуждите, свързани с ИКТ, някои държави са успели да намалят разходите, въвеждайки политиката *Донеси своето устройство* (BYOD). Подобни политики ще трябва да бъдат тествани в различни общности, тъй като готовността и възможностите на родителите да инвестират в мобилни устройства, като смартфони, таблети или лаптопи, ще се различават – и това би довело до неравнопоставеност в училище.

За да се задълбочат и поддържат ключовите компетенции на **УЧИЛИЩНО НИВО** е важно да се:

- **Даде време на учителите да развият и задълбочат практиките си** – Много учители са свикнали преподаването да е съсредоточено основно върху съдържанието на една единствена предметна област. Те може да имат нужда от повече време, за да преосмислят схващанията си за значимостта на преподаването на умения. Те ще имат нужда от време, за да развият собственото си разбиране за ключовите компетенции и да интегрират нови методи като проектно-базирано обучение и смислено оценяване. Новите отношения с родителите, учениците и другите заинтересовани лица също ще отнемат време.
- **Модифицира учебната среда, за да се подсигури по-добро подпомагане на интердисциплинарното и проект-базираното обучение** – До известна степен, класните стаи могат да бъдат променени сравнително лесно в полза на съвместната работа и дейностите по природни науки или променените училищни разписания. Инвестициите в нови технологии или преустройство на инвентара могат да се окажат необходими в дългосрочен план.
- **Подобри общуването с цел изграждане на по-широка подкрепа** – Участието на основните заинтересовани страни (учители, ученици, родители, бизнес и обществени лидери) трябва да е редовно, за да осигури постоянна подкрепа и да събере обратна връзка за това как трябва да се развиват подходите. Мрежовите дейности и сътрудничеството между учителите и местните общности са от съществено значение за поддържането на училищните реформи.
- **Подчертаят ключовите компетенции като приоритетни за учебните планове** – Учебните планове очертават приоритети и цели, предоставят възможност да се следи и отчита напредъка и да се определят областите, които имат нужда от подобрене. Тези планове следва да отразяват обратната връзка от учителите, учениците и родителите за прилагането на ключовите компетенции.
- **Осъществяват мониторинг и оценяване на училищно ниво** – Качествените и количествените данни относно представянето на учениците и училищата ще помогнат на училищните лидери да разберат кое работи добре и какви промени са необходими.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА МАЩАБА НА РЕФОРМИТЕ

Страните, които са постигнали някакъв прогрес, също така ще трябва да определят мащаба на реформите в училищата и във всички учебни програми. Политиките и училищните лидери, които тепърва представят реформите за ключовите компетенции, ще имат предимството да се учат от иноваторите преди тях. Но те също ще бъдат изправени пред уникални възможности и предизвикателства.

На **ПОЛИТИЧЕСКО НИВО** е важно да се:

- **Участва в международни мрежи за изграждане на политики** -- Международните мрежи са изключително важни за партньорското обучение на политическо равнище и за изграждане на база данни с нещата, които са сработили (за кого и при какви обстоятелства). Политиките неизбежно ще трябва да бъдат пригодени към местните условия. Следователно, мрежите трябва да определят общите принципи за подкрепа на ефективните усилия за реформи, а не да се стремят към една единствена рецепта за успех.
- **Инвестира стратегически инвестиции в човешките и материалните ресурси** -- В много случаи страните и регионите, които сега тепърва започват да развиват реформи за ключови компетенции, имат достъп до по-малко ресурси. Те ще трябва да вземат стратегически решения за това как да използват ограничените ресурси за ефективно професионално развитие и за реформи в педагогическото образование. Инвестициите във висококачествени учебни материали и образци също ще са от значение.

Училищата, които тепърва започват да интегрират ключовите компетенции, също ще бъдат изправени пред уникални възможности и предизвикателства.

На **ПОЛИТИЧЕСКО НИВО** е важно да се:

- **Насърчи партньорското обучение сред училищата** – Училищата, които тепърва прилагат новите учебни програми и/или инициативи за ключови компетенции, могат да се възползват от опита на училищата, които вече са приложили новите подходи за ключови компетенции и да се поучат от техния опит.
- **Справим със скептицизма** – В някои случаи училищата и учителите могат да странят от прилагането на реформите, тъй като са скептично настроени към смисъла на подхода за ключовите компетенции. Ръководствата в тези училища са изправени пред допълнителни предизвикателства. Ефективната комуникация и възможностите за обмен и обратна връзка ще са изключително важни.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ

Европейската комисия може да предприеме действия в подкрепа на реформите за ключови компетенции.

На **ЕВРОПЕЙСКО НИВО** е важно да се:

- **Подкрепят мрежовите дейности** – Мрежовите дейности за развитие на ключови компетенции дават възможност за взаимно обогатяване и партньорски обмен и трябва да бъдат подкрепяни. Тези обмени могат да надградят върху изградената мрежа от заинтересовани страни на KeyCoNet
- **Подкрепя взаимното обучение** – Партньорските дейности между училищата, свързани с развитието на ключовите компетенции в Европа, ще подобрят възможностите за взаимно обучение.
- **Обменят добри практики** – Примерите от Европа и света трябва да са изградени на основата на ясни критерии по отношение на добрите практики. Това е от значение за всяка от осемте компетенции, като специално внимание трябва да се обърне на добрите практики в преподаването и оценяването на преносими умения, тъй като това е област, в която учителите не са достатъчно обучени и имат по-малко опит и инструменти. Комисията може да предложи на уебсайта си видео клипове с примери за ефективно преподаване и оценяване, заедно с подпомагащи инструменти, които могат да бъдат адаптирани към различни ситуации. Тяхната достъпност трябва да бъде широко оповестена.
- **Осъществява постоянен мониторинг върху напредъка** – Тъй като ключовите компетенции налагат една фундаментална промяна в образователната политика (практика), е важно да се проследи напредъка на приложението им във времето. Това може да включва периодични международни проучвания сред заинтересованите страни (например на всеки три до пет години) и/или проучвания, насочени към специфични аспекти от изпълнението, като например промени в педагогическото образование. Тези проучвания могат да надградят първоначалната задача на KeyCoNet за очертаване на политиките и практиките за ключови компетенции в Европа.
- **Планират бъдещите потребности** – Европейската политика за текущите реформи за ключови компетенции трябва да гледа напред в бъдещето, като засяга въпроса колко добре настоящите компетенции подготвят учениците, и като идентифицира бъдещите предизвикателства и нужди.

ПАРТНЬОРИ ПО KEYCONET

www.bmukk.gv.at

<http://www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/AKOva>

<http://www.education.gouv.fr/>

<http://www.juntadeandalucia.es/>

<http://www.ncca.ie/>

<http://www.eitsa.ee/en/>

<http://ife.ens-lyon.fr/ife>

<http://www.eiesp.org>

www.uned.es

<http://www.ie.uminho.pt/>

<http://www.ie.ul.pt>

<http://www.uv.uio.no/pfi/english/>

<http://www.cicero.fi>

<http://www.ja-ye.eu>

<https://www.jyu.fi/en/>

education.gov.mt

KeyCoNet има повече от сто **асоциирани членове** - заинтересовани страни в областта на образованието от цяла Европа.

www.keyconet.eun.org

#Keyconet

Key Competence Network on School Education - KeyCoNet

Проектът KeyCoNet е финансиран с подкрепата на програмата „Учене през целия живот“ към Европейската комисия. Отговорността за тази публикация е единствено на автора; Европейската комисия не носи отговорност за начина, по който предоставената в публикацията информация може да бъде използвана.